

Марина Ж. Семиз\*

Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет у Ужицу

## ЧАСОПИСИ ДРУШТВЕНИХ НАУКА У СРБИЈИ ИЗМЕЂУ ГЛОБАЛНИХ И НАЦИОНАЛНИХ ИНТЕРЕСА

**Апстракт:** У раду се проблематизују питања стања и перспективе развоја часописа друштвених наука у Републици Србији у контексту глобалних (међународних) и националних интереса. Научне публикације у домаћим друштвеним часописима неретко су најзаступљенији вид дисеминације и продукције научних знања, погледа и становишта, јасан показатељ истраживачке изврности универзитетских наставника, као и индикатор квалитета научноистраживачког рада уопште и квалитета научних часописа. Отуда не изненађује што се кроз националне часописе у друштвеном пољу преламају национални и глобални интереси и вредности. Референтни оквир за разматрање издвојених питања смештен је у контексту налаза досадашњих сциентометријских и библиометријских истраживања, као и законске легислативе о научноистраживачком раду, начину и поступку вредновања истраживачких резултата и научних часописа и напредовању у наставничка звања.

Спроведена анализа је указала на општи закључак да се национални часописи друштвених наука налазе у процепу између националног и глобалног контекста. Прокламујући националне и културне вредности и интересе они, премда значајни, опстају као тржишно недовољно конкурентни и глобално невидљиви медији преношења и валоризације научних сазнања у академској заједници. Поред сагледавања импликација и последица актуелне образовне политике, уређивачке политике часописа и стратешких решења усмерених ка подизању и вредновању квалитета националних часописа у друштвеном пољу и укључивању у глобалне токове система информација, у раду се указује на могуће правце даљег развоја националних часописа у друштвеном пољу, као битне претпоставке подизања научне продуктивности у друштвеним наукама.

**Кључне речи:** часописи друштвених наука, библиометрија, сциентометрија, глобални интереси, национални интереси.

---

\* marinailic@hotmail.rs

## УВОД

Интензивни раст научних информација и развој наука у друштвеном пољу условили су велике промене у разумевању улоге и квалитета научних часописа, као и у поступцима њиховог вредновања. Основно питање од којег се полази у овом раду односи се на квалитет научних часописа друштвених наука у Србији, њихово сагледавање у контексту националних и глобалних интереса и могућности даљег унапређивања њиховог квалитета. Одговори на ова питања разноврсни су у оној мери у којој се разуме и квалитет часописа и његова улога. И на глобалном и на националном нивоу, научни часописи имају бројне улоге. Када су у питању земље „научне периферије”, међу које се сврстава и наша земља, улога и значај научних часописа су специфични. Њихов „значај није само у остваривању одређене формалне улоге (научна продукција), већ и у подршци образовања за бављење науком (научна едукација)” (Шипка, 2004: 42). Међутим, у неразвијеним научним срединама, како истиче Шипка (2014), научни часописи више су средства научне едукације јер служе за унапређење професионализма и као платформа за промоцију резултата локалних истраживања. Због тематске усмерености на националне и локалне садржаје домаћи часописи су вредни будући да представљају и допуну реферисаним међународним часописима (Шипка, 2004). Поред формалних улога научних часописа у објављивању, дисеминацији и вредновању научних радова (Jokić i Sirotić, 2015; Marušić i Marušić, 2015; Macan i Petrak, 2015; Шипка, 2004), одређени аутори (Macan i Petrak, 2015) посебно издвајају заштиту интелектуалног власништва, научног и академског напредовања, креирање и спровођење научне политике, односно одлучивање у науци, финансирању научних пројеката, рангирању академских и научних установа итд.

Квалитет академских часописа уопште можемо посматрати као једну карику на континууму целокупног система друштвених истраживања<sup>1</sup> који циркуларно и кохерентно функционише. У једном од аспеката разматрања, домаћи академски часописи су резултат и исход претходних елемената тог сложеног система и механизма, а првенствено законске легислативе и системских решења у вези са вредновањем научноистраживачког рада и квалитета научних часописа, затим они су и резултат успостављене комуникације између кључних актера у том систему итд. У другом аспекту разматрања, квалитет домаћих часописа је релевантна основа за сагледавање законског и системског оквира који регулишу и ближе одређују услове за објављивање, рецензирање, финансирање и вредновање научно-истраживачке продукције, али и основа за ревизију постојећих правилника у овој области. Поред тога, имајући на уму квалитет часописа с обзиром на његову утицајност, ранг и категоризацију,

---

<sup>1</sup> Стање друштвених истраживања у Србији и мапирање актера у систему истраживања у друштвеним наукама систематично је приказао и критички анализирао Филип Ејдус 2018. године.

истраживачи/аутори „одабирају часописе којима ће понудити радове, калкулишући с вероватноћама да ли ће им рад бити прихваћен, када ће бити објављен и, уколико се објави, колико ће бити доступан (видљив) и коришћен (цитиран)” (Шипка, 2004: 38).

## МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

У свакој друштвеној реформи посебно место заузимају друштвене науке које имају комплетну евиденцију за анализу стања у науци, будући да обухватају међународну (SSCI) и домаћу (SocioFakt) библиографску базу података (Šipka, 2001). Наиме, сагласно покренутим друштвеним реформским процесима, у земљама у развоју и земљама у транзицији спроводе се трансформације научног сектора са циљем превазилажења два основна недостатка савремене науке – пољуљаног интегритета и фертилитета (Šipka, 2001). Полазећи од значаја и улога које академски часописи имају унутар и ван националних оквира, у раду се, са теоријског аспекта, уз примену методе анализе садржаја, даје приказ и анализа стања и квалитета домаћих научних часописа друштвених наука у контексту националних и глобалних вредности и изводе импликације за даљи развој националних часописа у друштвеном пољу, а посредно и за развој васпитно-образовне праксе. Сагласно општем циљу истраживања изведена су три задатка: а) утврдити стање и квалитет домаћих научних часописа друштвених наука у оквиру резултата сциентометријских и библиометријских истраживања; б) утврдити стање и квалитет домаћих научних часописа друштвених наука у оквиру актуелне законске регулативе о научноистраживачком раду, начину и поступку вредновања истраживачких резултата и научних часописа и напредовању у наставничка звања; и в) идентификовати правце развоја домаћих научних часописа друштвених наука у оквирима актуелне образовне политике и уређивачке политике часописа у друштвеном пољу. Анализирани су радови који се баве библиометријским и сциентометријским анализама научних часописа у пољу друштвено-хуманистичких наука у Републици Србији (у даљем тексту: ДХН), радови који се баве импликацијама образовне и уређивачке политике научних часописа, као и релевантна законска документација (закони и подзаконски акти).

### КВАЛИТЕТ ЧАСОПИСА ДРУШТВЕНИХ НАУКА У СРБИЈИ ИЗ УГЛА СЦИЕНТОМЕРИЈСКИХ И БИБЛИОМЕТРИЈСКИХ ИСТРАЖИВАЊА

У контексту евалуације научног рада, научних часописа и институција, неизоставну улогу имају сазнања која потичу из библиометријских и сциентометријских истраживања и анализа (Vidović, 2016; Ejodus, 2018; Екснер, 2016; Масан и Petrak, 2015; Петровић и сар., 2015; Urošević i Pavlović, 2013; Шипка,

2004; 2016). Израз – библиометрија – први пут је употребио Алан Причард (Alan Pritchard) 1969. године у значењу примене „математичких и статистичких метода у анализи књига и других медија комуникације [...] Ова квантитативна наука бави се истраживањем продуктивности научника на основу броја књига, радова и др. (‘дескриптивна’) и коришћења литературе на основу броја цитираних библиографских референци (‘евалуативна’)” (према: Екснер, 2016: 71). Према томе, библиометрија се бави квантитативним анализирањем научног дела и сваке статистички значајне информације о делу (ауторски рад, цитираност, издавање итд.) (Vidović, 2016). Исте године (1969) настао је и израз – сциентометрија (руски наукометрија) – који су први употребили Б. Б. Налимов (В. В. Налимов) и З. М. Муљченко (З. М. Мульченко). Сциентометрија означава квантитативно и компаративно вредновање доприноса научника, институција и држава унапређењу знања (према: Екснер, 2016), због чега се често у научној литератури појмовно одређује као наука о науци (Vidović, 2016).

Библиометријска истраживања су посебно значајна за утврђивање научне препознатљивости часописа друштвених и хуманистичких наука, односно у којој мери су они међународни, национални или локални (Jokić i Sirotić, 2015). За потребе библиометријских истраживања користе се различите библиографске и цитатне базе података и њима припадајући квантитативни показатељи. У оквиру сциентометријских истраживања као најрелевантнији индикатори издвајају се анализа научне продукције и цитатна анализа (Jokić, 2006), а импакт фактор као најутицајнији библиометријски показатељ утицајности и квалитета референтних научних часописа (енг. Impact Factor) (Brajenović-Milić, 2014; Vidović, 2016; Macan i Petrak, 2015; Memišević, 2016; Mitrović, 2013; Шипка, 2004). Тај показатељ (импакт фактор) се утврђује као просечан број цитата који часопис оствари у референтним базама (SCI, SSCI, A & HCl итд.) у току године за радове који су објављени у претходне две године (Шипка, 2004) и представља просечну очекивану вредност научних радова објављених у часопису за посматрану годину (Vidović, 2016). Због претходно наведених особености он није релевантан за академске часописе у научно периферним земљама, који су веома ретко заступљени у референтним базама, а неретко је и критикован у контексту сагледавања квалитета и удела врхунских научних часописа (Шипка, 2004). Импакт фактор није вредносно неутралан у сагледавању удела и квалитета научних радова јер фаворизује часописе који учесталије излазе, а занемарује оне који највећу цитираност постижу тек након друге године од објављивања или касније (Ejđus, 2018; Шипка, 2004). Иако је неретко оспоравана и критикована<sup>2</sup>, цитатна анализа има своју сврху јер доприноси бољем упознавању и разумевању карактеристика научног кому-

---

<sup>2</sup> Изузев различитих начина цитирања неретко се јавља проблем тзв. сувишног цитирања које се манифестује кроз превелики број аутоцитата, цитирања према хијерархијском нивоу изнад себе и цитирања само познатих аутора јер се сматра да је такав рад вреднији (Vidović, 2016). Осим тога, то што научни радови домаћих аутора у области ДХН нису много или уопште нису цитирани не значи нужно да су лошег квалитета, већ да их други научници или нису прочитали или их нису сматрали корисним за своја истраживања (Ejđus, 2018).

низирања унутар и између појединих научних подручја, затим значајна је за откривање комуникацијских канала у дисеминацији научних информација и кључних аутора у одређеним научним областима, као и у праћењу развоја одређених научних дисциплина (Jokić, 2006). Шипка (2016) констатује да су опсежне и квалитетне цитатне анализе веома ретке јер су истраживачки захтевне, будући да подразумевају решавање деликатних питања у вези са избором цитатне базе, величином цитатног прозора, начином изражавања доприноса у вишеауторским радовима, начином сумације итд.

Други квантитативни показатељи утицајности научних часописа, који су нашли место у досадашњим истраживањима, представљају хибридна мерила јер комбинују вредности изражене бројем објављених научних радова са укупним бројем цитата. У употреби су најчешће Хиршов индекс (h-индекс) и g-индекс. За европске земље посебно је релевантан индекс ERIH Plus (The European Reference Index for the Humanities), који даје јасне класификације научних часописа, премда не пружа темељније библиографске анализе од претходно разматраних библиометријских показатеља (Jokić i Sirotić, 2015). Међународним часописом може се сматрати онај часопис у ком мање од две трећине радова чине радови аутора из исте земље, док су национални часописи они у којима више од две трећине представљају радови аутора из исте земље. Под локалним часописом подразумева се онај у коме су преко две трећине радови аутора из исте установе. Индекс ERIH Plus не укључује локалне часописе.

Налази сциентометријских и библиометријских истраживања, готово без изузетка (према: Ejdus, 2018), потврђују недовољну заступљеност домаћих друштвених и хуманистичких часописа у међународним индексираним базама података. Слични налази о ниској заступљености домаћих академских часописа у пољу ДХН добијају се независно од избора базе података као референтне цитатне или библиографске базе. Међутим, резултати компаративних студија у оквиру којих је испитивана предност три најзаступљеније библиографске и цитатне базе у вредновању научно-истраживачког рада аутора (Web of Science, Scopus, Google Scholar), указују да је примена најселективније базе података међу њима (Web of Science) у значајној мери условљена научном дисциплином, предметом проучавања, језиком на којем су објављени научни радови и географским подручјем из ког долази аутор (Петровић и сар., 2015). Ограничења компаративних студија у овој области проистичу и из чињенице да се у оквиру најчесталијих секундарних извора – цитатних и библиометријских база података – под друштвеним наука подразумевају различите науке, због тзв. проблема нејединствене класификације наука и научних области (Jokić i Lasić-Lazić, 2015; Lazić, 2019).

Присутна су мишљења и оцене да су друштвене науке у Србији, а самим тим и друштвена истраживања, недовољно конкурентни на међународној сцени у односу на европску и светску академску заједницу, због чега велики део одговорности пада на рачун квалитета домаћег научног издаваштва (Ejdus, 2018; Urošević i Pavlović, 2013). На основу библиометријског извештаја за

2016. годину који је сачинио Математички институт Српске академије наука и уметности (Табела 1), од свих разматраних научних часописа у Србији 292 су из области друштвених и хуманистичких наука (Ejdus, 2018). Такође, од 23 индексирана часописа из Србије у цитатној бази WoS (Web of Science), само три часописа из области ДХН добила су фактор утицајности (IF): два у Social Science Citation Index (у даљем тексту: SSCI) и један у Arts and Humanities Citation Index (у даљем тексту: АНСИ). Сличне увиде дају и преостале цитатне базе. Од 74 часописа из Србије индексирана у Scopus бази, само 12 су из области ДХН. Према актуелној категоризацији за 2019. годину двадесет и два домаћа научна часописа су реферисана у WoS-у и у Journal Citation Report-у (JCR), од тога само један часопис (*Психологија*) у друштвеном пољу (<http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/01/Kategorizacija-naucnih-casopisa-2019..pdf>).

У поређењу са земљама Западног Балкана и осталим земљама тзв. „научне периферије”, Србија знатно заостаје у погледу броја реферисаних домаћих научних часописа у престижним цитатним базама и у погледу броја цитираних радова објављених у домаћим часописима (Ejdus, 2018). Тако, на пример, Хрватска има осам часописа у SSCI, 12 у АНСИ и 65 у Scopus бази, док Словенија има седам у SSCI, шест у АНСИ и 35 у Scopus бази. Од укупног броја домаћих научних часописа из области ДХН који су обухваћени библио-метријском анализом ( $n = 292$ ), у 47 часописа налазио се бар један рад објављен током 2014. или 2015. године, а који је био цитиран у индексираним часописима у WoS током 2016. године. Премда се бележи благи тренд раста броја цитата радова објављених у домаћим часописима из области друштвених наука који су цитирани у индексираним часописима, та померања су незнатна у поређењу са суседним балканским земљама. Осим тога, утврђено је да домаћи часописи из ове области садрже далеко мање међународних аутора и референци у међународним часописима него што је случај са домаћим часописима из других области (Ejdus, 2018).

Табела 1. Српски академски часописи из области ДХН 2018. године  
(Ejdus, 2018: 13)

Област	Академски часописи у Србији	Индексирани у WoS (SSCI & АНСИ)	Индексирани у Scopus
Часописи из области ДХН	292	3	10
Интердисциплинарне друштвене науке	14	0	0
Филозофија и теологија	10	0	1
Социологија и демографија	9	0	2
Психологија, педагогија, андрагогија и специјално образовање	25	1	2

Област	Академски часописи у Србији	Индексирани у WoS (SSCI & ANCI)	Индексирани у Scopus
Право и политичке науке	40	0	0
Економија и организационе науке	39	1	3
Спорт	8	0	0
Историја, археологија и етнологија	74	1	1
Језик и књижевност	73	0	1

Иако квантитативни индикатори приказани у Табели 1 указују на веома низак квалитет истраживања у ДХН пољу, не треба их једнозначно тумачити (Ejdus, 2018). Посебно треба бити опрезан у њиховом даљем коришћењу у будућим истраживањима, али и у оквирима креирања образовних и научних политика. „Без познавања динамике развоја одређене дисциплине, специфичности у знанственом комуницирању, навика у објављивању резултата знанственог рада и понашања у цитирању, тешко да можемо правилно интерпретирати добивене сциентометријске индикаторе” (Jokić, 2006: 99–100). У фокусу теоријских расправа (Vidović, 2016; Ejdus, 2018; Milenković, 2009; Шипка, 2004) посебно су издвојена ограничења библиометријске анализе у евалуацији науке и оцењивању квалитета научних часописа. Фактори утицајности одражавају утицајност часописа, али не и појединачних аутора и радова (Vidović, 2016; Ejdus, 2018), а посебно је дискутабилно њихово довођење у везу са садржајним квалитетом научних радова. У прилог аргументацији о неадекватности оцењивања квалитета учинка ДХН на основу радова објављених у часописима индексираним у WoS-у, наводи се следеће: а) истраживачи у ДХН пољу имају другачије обрасце објављивања јер је примарна циљна група домаћа, а не међународна публика (Vukasović, 2009; Ejdus, 2018; Milenković, 2009); б) објављивање научних радова на матерњим језицима, а не на енглеском језику – језику науке (Ejdus, 2018; Jokić i Lasić-Lazić, 2015); в) приоритет се даје објављивању књига, а не чланака (Ejdus, 2018; Jokić i Lasić-Lazić, 2015; Milenković, 2009); г) чешће се цитирају старији извори, а фактори утицајности су засновани на скорашњим цитатима (Vukasović, 2009; Јокић, 2006); д) често објављивање публикација намењених неакадемској публици, као што су предлози практичних политика, приручници, практикуми, речници итд. (Ejdus, 2018); њ) извори информација у хуманистичким наукама су и књижевна, уметничка или музичка дела која имају особен начин навођења (Vukasović, 2009). Нека истраживања указују да су часописи друштвених наука, за разлику од часописа хуманистичких наука, отворенији за проблематику која је од међународног интереса (Mañana-Rodríguez & Giménez-Toledo, 2012; Sivertsen & Larsen, 2012; према: Jokić i Sirotić, 2015), а оријентација истраживања на националне и регионалне теме, карактеристична за земље ван енглеског говорног подручја, имплицира и писање и објављивање научних радова на националним језицима (Jokić i Sirotić, 2015). Поред претходно наведених аспек-

ката, значајан утицај има и сама тематска занимљивост чланака у научном часопису, методолошки приступ, издаваштво итд. (Jokić i Lasić-Lazić, 2015).

Када су у питању друштвене и хуманистичке науке, присутни су негативни ставови и оштре критике на рачун сциентометријских анализа, тзв. сциентометријске псеудонауке и импликација по друштвено-хуманистичке науке у Србији, пре свега институционалне и људске ресурсе тих наука и друштва уопште (Milenković, 2009). Присутна је тврдња да се „иза све учесталије употребе псеудонаучне сцијентометријске ’евиденције’ о наводној глобалној непрепознатљивости, масовној лењости и свеукупној неучинковитости српских друштвено-хуманистичких научника и научница, крије једна опасна а подметнута претпоставка – да ми служимо истим циљевима, имамо исте стилове закључивања, исту методологију истраживања, и исте публике као истраживачи у биомедицинским, техничко-технолошким и природним наукама” (Milenković, 2009: 38).

Претходни преглед указује да не постоје јединствени ставови у погледу интерпретирања резултата библиометријских истраживања о стању академских часописа у пољу ДХН. Нејединствени ставови, више него очигледно, постоје и у погледу концепта квалитета научних часописа и метода вредновања њиховог квалитета. Квалитет и обележја научних часописа предмет су разматрања бројних аутора (Jokić, Zauder, Letina, 2012; Marušić i Marušić, 2015; Urošević i Pavlović, 2013; Шипка, 2004; 2014; 2016). У зависности од перспективе из које се сагледава квалитет научних часописа, говори се о различитим критеријумима квалитета научних часописа. Разлике у обележјима научних часописа у земљама које су научно развијене и у земљама научне периферије приказане су у Табели 2.

*Табела 2. Обележја часописа у развијеним земљама и земљама научне периферије*  
 (Marušić i Marušić, 1999; prema: Marušić i Marušić, 2015: 22)

Обележје	Часописи научно развијених земаља	Часописи научне периферије
Финансије	добре или одличне	мале до осредње
Технички услови рада	одлични	често слаби
Индексираност у базама података	стандард	ретко
Претплата на часопис	правило	ретко
Језик	доминантно енглески	национални или слаб енглески
Учесталост излагања	велика	мала (до четири броја годишње)
Број чланака послатих у часопис	велики	мали
Квалитет аутора/чланака	висок	осредњи до низак



Обележје	Часописи научно развијених земаља	Часописи научне периферије
Порекло послатих чланака	међународно	претежно локално
Читаоци	међународни	претежно локални
Стопа одбијања чланака	висока	ниска
Рецензенти	многобројни и међународно признати истраживачи	малобројни и претежно локални истраживачи
Фактор утицајности часописа	висок	низак или не постоји
Видљивост часописа	висока	слаба
Електронско издање	редовно	ретко и недовољно

Урошевић и Павловић (Urošević i Pavlović, 2013) указују на бројне индикаторе ниског квалитета домаћих академских часописа из области друштвених наука као последицу неадекватног система и поступка бодовања научних часописа од стране Матичног одбора за друштвене и хуманистичке науке Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Поменути аутори истичу да домаће академске часописе карактеришу следећи индикатори: ниски стандарди рецензирања научних радова, одсуство следеће рецензије, постојање рецензије која је формалне природе, значајан део научних радова је само дескриптивног карактера, политика објављивања с обзиром на афилијацију, тј. објављивање радова запослених у образовној и/или истраживачкој институцији која је издавач научног часописа), рецензенти су претежно запослени у издавачкој кући итд. Поред наведеног, у одређеним научним часописима су крајње непоуздани подаци о пријему и прихватању рада за објављивање, броју и академском статусу рецензента, а присутно је и навођење угледних професора као чланова уредништва који у том раду не учествују ни на који начин итд. (Шипка, 2014). Сличне проблеме у вези са квалитетом домаћих научних часописа деле и земље у региону. Јокић, Заудер и Летина (Jokić, Zauder i Letina, 2012) указују на проблем редовности излагања, квалитета и садржаја часописа у друштвеним и хуманистичким наукама у Републици Хрватској због чега нису заступљени у референтним библиографским и цитатним базама података, а тиме ни видљиви широј научној заједници.

У оквиру једне опсежне компаративне анализе научног учинка Републике Србије у односу на друге земље (трансверзалне варијације) и у односу на учинак Србије претходних година (лонгитудиналне варијације), Шипка (2016) закључује да је пораст (квантитет) научне продукције Србије у WoS-у постигнут на уштрб квалитета. Анализом је обухваћен временски период од 2005. до 2014. године и две компоненте научног учинка: продуктивност и утицајност. Користећи три цитатна показатеља утицајности научног учинка (релативни цитатни индекс, дијахронички импакт и кориговани дијахронички импакт), установљена је евидентна дискрепанца између научне продуктивности и цитираности у WoS-у. Такве резултате поменути аутор тумачи, пре

свега, актуелним стањем друштвених наука, али и законским документима и подзаконским актима у вези са системом вредновања квалитета научних часописа у Републици Србији.

## **ЗАКОНСКА ЛЕГИСЛАТИВА – ОКВИР АКТУЕЛНОГ СТАЊА НАУЧНИХ ЧАСОПИСА ДРУШТВЕНИХ НАУКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Проблем вредновања квалитета академских часописа у пољу ДХН комплексно је питање и захтева разматрање актуелне законске регулативе која посредно и непосредно регулише ову област. За потребе овог приказа издвојени су посебно законски документи: о научноистраживачком раду (*Закон о научноистраживачкој делатности*, бр. 110/05, 50/06 – исправка, 18/10 и 112/15), начину и поступку вредновања научноистраживачких резултата (*Правилник о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача*, бр. 24/2016 и 21/2017), о рангирању, категорисању и уређивању научних часописа (*Акт о уређивању научних часописа* бр. 110-00-17/2009-01 од 9. 7. 2009. године, *Правилник о категоризацији и рангирању научних часописа*, бр. 110-00-28/2016-04) и о поступку избора и напредовања у наставничка звања (*Правилник о начину и поступку заснивања радног односа и стицања звања наставника Универзитета у Крагујевцу – пречишћени текст*, бр. 110-00-28/2016-04 од 9. 1. 2017. године; *Правилник о поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника универзитета у Нишу*, бр. 8/16-01-001/18-008 од 29. 1. 2018. године; *Правилник о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Новом Саду*, бр. 04-179/7 од 12. 7. 2018. године).

Научноистраживачка делатност истраживача/универзитетских наставника регулисана је одредбама *Закона о научноистраживачкој делатности* (у даљем тексту: *Закон*). Њиме су утврђени критеријуми у вези са планирањем и остваривањем општег интереса у научноистраживачкој делатности, обезбеђивањем квалитета научноистраживачког рада, стицањем звања истраживача и другим релевантним питањима за обављање научноистраживачке делатности.

У оквиру *Правилника о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача* (*Службени гласник*, бр. 24/2016 и 21/2017), у области ДХН под међународним научним часописом подразумева се часопис који је реферисан у међународној цитатној бази Journal Citation Report и Web of Science (SCI, SSCI, AHCI) и у међународној бази SCImago Journal Rank. Према овом правилнику, национални научни часопис није реферисан у наведеним међународним цитатним базама, али испуњава критеријуме дефинисане *Правилником о категоризацији часописа*. Научни часописи су разврстани у 9 категорија (Табела 3).

*Табела 3. Категоризација научних часописа у пољу ДХН  
 (Правилник о поступку, начину вредновања и квантитативном  
 исказивању научноистраживачких резултата истраживача  
 бр. 24/2016 и 21/2017)*

Категорија научног часописа	Назив категорије научног часописа	Дефиниција категорије научног часописа
M21a	Међународни часопис изузетних вредности	Часопис који је према IF2 рангиран у JCR у својој области међу првих 10% часописа.
M21	Врхунски међународни часопис	Часопис који је према IF2 рангиран у JCR у својој области међу првих 30% часописа.
M22	Истакнути међународни часопис	Часопис који је према IF2 рангиран у JCR у својој области између првих 30% и 60% часописа.
M23	Међународни часопис	Часопис који се налази на попису JCR, али према IF2 није у својој области рангиран међу првих 60% часописа. У области ДХН часописи који се налазе у WoS-у, а немају IF, као и часописи означени као Q1 SJR.
M24	Национални часопис међународног значаја	Часопис који се према библиометријским показатељима Националног индекса у својој области наука налази у првих 5%, у области ДХН и часописи означени као Q2 и Q3 у SJR.
M51	Врхунски часопис националног значаја	Часопис који се према библиометријским показатељима Националног индекса у својој области наука налази у првих 30%.
M52	Истакнути национални часопис	Часопис који се према библиометријским показатељима Националног индекса у својој области наука налази између првих 30% и 60% часописа.

Категорија научног часописа	Назив категорије научног часописа	Дефиниција категорије научног часописа
M53	Национални часопис	Часопис који према библиометријским показатељима Националног индекса у својој области наука није у првих 60% часописа.
M54	Домаћи новопокренути научни часопис	Часопис који је реферисан у Националном индексу, а који је задовољио захтеве из услова за уређивање.

Овај правилник је значајан јер се њиме ближе одређују начини вредновања квалитета научних резултата и квантитативног исказивања научноистраживачких резултата. За разлику од претходних правилника (из 2008. године и 2015. године), који су претрпели озбиљне критике<sup>3</sup>, нови правилник треба да обезбеди адекватне подстицаје истраживачима да објављују у квалитетним међународним часописима у области друштвених наука. То је постигнуто тиме што се на основу актуелног правилника предвиђа следећа квантификација индивидуалних резултата. Наиме, објављивање научног рада у категорији M21a (међународни часопис изузетних вредности) доноси 10 поена, у категорији M21 (врхунски међународни часопис) 8 поена, у врхунском часопису националног значаја (M51) 3 поена, а у истакнутом националном часопису (M52) 1,5 поена. Један научни рад у најбољем међународном часопису мењају четири рада у врхунском часопису националног значаја. Такође, према овом правилнику, вредније је објавити лексикографску јединицу у публикацији међународног значаја (M16 – 2 поена) него научни рад у истакнутом националном часопису. Више него очигледно, нови правилник је усмерен ка међународној академској заједници и вредностима, на уштрб опстанка националних часописа.

У оквиру законске легислативе која се најдиректније односи на рангирање, категорисање и уређивање научних часописа издвајају се: *Акт о уређивању*

<sup>3</sup> Научни домаћи и међународни часописи и остале публикације нису адекватно пондерисани због чега универзитетском наставнику и истраживачу остављају могућност напредовања у виша наставна и/или научна звања кроз објављивање већег броја научних радова у нижеранжираним домаћим часописима уместо једног или два рада у престижним међународним часописима (Urošević i Pavlović, 2013). Систем вредновања у Републици Србији подстиче истраживаче да објављују радове у часописима индексираним у WoS-у, независно од њиховог квалитета, због чега се највећи број радова налази у најнижој категорији M23 (Шипка, 2016). Као велики пропуст у законској регулативи издвојено је и дискреционо право матичних научних одбора да одређеним националним научним часописима додељују категорију међународних часописа – M24 (Петровић, 2015).

вању научних часописа (бр. 110-00-17/2009-01 од 9. 7. 2009. год.) и *Правилник о категоризацији и рангирању научних часописа* (бр. 110-00-28/2016-04).

*Актом о уређивању научних часописа* (у даљем тексту: *Акт*) утврђују се услови за опремање часописа у целини и чланка као његовог саставног дела, као и садржај документације која се користи у уређивачком раду. Акт првенствено треба да буде у функцији унапређења квалитета домаћих часописа и њиховог укључивања у међународни систем размене научних информација. *Правилником о категоризацији и рангирању научних часописа* (бр. 110-00-28/2016-04 из 2016. године) утврђују се дефиниције научног часописа, њихово рангирање и категоризација, поступак утврђивања листе категоризације, уређивање и одлагање часописа у Репозиторијум, као и други релевантни елементи. Овај правилник је настао са намером да се превазиђу неспоразуми узроковани ранијим категоризацијама и рангирањем часописа. Категоризација научних часописа, у складу са одредбама правилника, врши се једном годишње, а њихова утицајност се мери просечним бројем цитата примљених током текуће године за радове који су објављени у претходне две године – (IF2). Научни часописи су, сагласно новом правилнику, разврставани у девет категорија (M21a, M21, M22, M23, M24, M51, M52, M53, M54). Правилник предвиђа да научни часописи који буду означени као „суспендован са листе JCR” и као „псеудочасопис” неће бити категоризовани за ту годину.

Пошто се научноистраживачки рад универзитетских наставника, између осталог, вреднује на основу квалитета часописа, то категоризација и рангирање научних часописа одређују референтни оквир за функционисање у научној заједници, а посебно у сегменту стицања звања наставника на универзитетима у Републици Србији. Универзитетски прописи, то јест подзаконска акта о начину и поступку заснивања радног односа и стицању звања наставника ближе утврђују (минималне) услове за стицање звања наставника на универзитету и критеријуме за оцену резултата научноистраживачког рада кандидата за избор у звање наставника. Иако у креирању подзаконских аката универзитети у Републици Србији полазе од исте законске основе, они се значајно разликују у погледу саме процедуре и начина заснивања радног односа, утврђивања минималних критеријума за оцену резултата научноистраживачког рада кандидата за избор у звање наставника (доцент, ванредни професор и редовни професор). Нејединствени услови и критеријуми у стицању наставничких и истраживачких звања истакнути су и у претходним радовима (Војовић и Пић, 2017). Према универзитетским прописима, у оквиру *Правилника о начину и поступку заснивања радног односа и стицању звања наставника Универзитета*, научни радови се вреднују на основу актуелне категоризације часописа за избор у научноистраживачко звање из *Правилника о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача*. При вредновању научних резултата кандидата који се бирају у звање наставника, узима се у обзир импакт фактор (IF) и категорија научног часописа за период од две године пре публикавања, година публикавања и

година после публикација, и то за ону годину која је најповољнија за кандидата, при чему и категорија и импакт фактор (IF) морају бити за исту годину. Часописи из категорија M21-M23 у пољу ДХН изједначени су са часописима са листе престижних светских часописа за поједине научне области, коју утврђује Национални савет за високо образовање, а коју факултет не може проширивати. Чињеница је и да категоризације научних часописа за 2018. и 2019. годину нису биле доступне јавности, због чега су универзитетски наставници објављивали према листама за претходну годину. У међувремену су одређени академски часописи изгубили категорију и ранг који су имали, а који су се посебно вредновали за избор у звање наставника. Садашња категоризација и рангирање научних часописа за 2019. годину, као и учестало мењање универзитетских прописа који регулишу, пре свега, начин и поступак стицања звања наставника, потврђују одсуство јасне и дугорочне стратегије развоја друштвених наука, а тиме и академских часописа у овој области.

## **ИМПЛИКАЦИЈЕ ЗА КРЕИРАЊЕ ОБРАЗОВНЕ ПОЛИТИКЕ И УРЕЂИВАЧКЕ ПОЛИТИКЕ ЧАСОПИСА ДРУШТВЕНИХ НАУКА**

Резултати библиометријских и сциентометријских истраживања о академским часописима друштвених и хуманистичких наука, без сумње, представљају значајан оквир за извођење импликација за креирање образовне (научне) и уређивачке политике, независно од ставова које аутори заузимају према њима и спремности креатора политика и доносиоца прописа да их уваже. Последњих година у фокусу разматрања бројних аутора јесу препоруке за креирање образовне политике и уређивачке политике часописа друштвених наука (Угошевић и Павловић, 2013; Петровић, 2015; Шипка, 2016). У оквиру овог поглавља рада приказане су и анализиране досадашње импликације за креирање научне политике и управљачке политике научних часописа, а изведене су и препоруке за даљи развој квалитета академских часописа друштвених наука, а посредно импликације по васпитно-образовну праксу.

Урошевић и Павловић препоруке за унапређивање институционалног дизајна везују за пондерисање бодова за резултате научноистраживачког рада у домаћим и страним часописима, вредновање академских часописа у Србији и критеријуме за избор у звање наставника (Угошевић и Павловић, 2013). С тим у вези сматрају да радови објављени у најпрестижнијим часописима морају бити неколико пута више вредновани од радова објављених у домаћим најпрестижнијим часописима, што би домаћим истраживачима било довољно подстицајно за улагање напора у припремање и објављивање радова у овим часописима. Из тих разлога, ови аутори, предлажу пондере (Табела 4).

Табела 4. Пондери за радове објављене у страним часописима  
у односу на категорију часописа M51 (Urošević i Pavlović, 2013: 121)

	Часопис	Пондер
1.	Првих 10% са SSCI листе	15
2.	11–38%	10
3.	31–50%	5
4.	Доња половина SSCI листе	2

У вези са вредновањем домаћих научних часописа, Урошевић и Павловић, износе препоруке које подразумевају другачија системска решења и измењене квантитативне исказе вредности часописа: 1) Матични одбор за друштвене науке треба да чине појединци који имају објављене научне публикације у престижним међународним часописима, међународним издавачким кућама и учешће на међународним научним конференцијама; 2) Матични одбор за друштвене науке треба да донесе формалне и критеријуме за процену статуса домаћих научних часописа, као и да критеријуме конкретног вредновања научног часописа учини доступним јавности; 3) критеријум *редовности излажења часописа* треба да буде апсолутан; 4) критеријум *број свезака* треба пондерисати тако да највише поена добија часопис који излази четири пута годишње; 5) критеријум *слепа рецензија* пондерисати тако да се највише поена додељује часопису који има две слепе рецензије; 6) у погледу критеријума *отвореност часописа* највише поена треба да добију часописи у којима је највише 25% аутора радова из матичне куће; 7) највише поена добија часопис у којем је више од 50% страних аутора и текстова на енглеском језику.

У оквиру избора у наставна звања, Урошевић и Павловић (2013) предлажу да принцип за избор у свако наставно звање буде конкурс за најбољег и најквалификованијег кандидата, а не унапред одабраног. Потребно је организовати наставу на енглеском језику, како би страни професори и студенти учествовали у образовном процесу; прелазак на модерни систем у коме докторанд обавља функцију асистента, а запослење после одбрањеног доктората тражи на другом универзитету и факултету како би се прекинула инцестна веза између ментора и докторанда; избор у звања наставника спроводити на основу међународних конкурса; у формирању плате универзитетских професора подједнако вредновати поред наставног и научни рад (нпр. уколико је наставник склонији научном раду треба мање да предаје, а више да истражује); изборе у наставничка звања вршити према ширим научним областима, а не према предметима итд.

У циљу унапређења стања домаћих научних часописа друштвених и хуманистичких наука Петровић (2015) је предложила следеће измене: већа институционална издвајања финансијских средстава за научна истраживања; финансијска средства за организацију и учешће на међународним научним конференцијама; уместо фаворизовања часописа индексираних у WoS-у потребно је прихватање реномираних међународних часописа изван SSCI

листе; увести другачије бодовне вредности за међународне часописе који се налазе на SSCI листе и оне који су реферисани у другим релевантним цитатним и библиографским базама; увођење пондера као показатеља структурних вредности часописа; израчунавање бодовне вредности одређених часописа множењем пондера за одређену категорију часописа са бодовима које носе национални часопис (нпр. часопис са пондером 5 имао би квантитативну вредност 20 итд.); одузимање права матичном одбору при Министарству да верификује одређене домаће часописе као међународне у категорији M20 (статус часописа искључиво да буде условљен цитатним индексом и фактором утицајности); препорука да матични одбори остварују годишњи увид у рецензије радова (дуплим анонимним рецензијама доделити највише вредности), подстаћи отвореност часописа (наградити бодовно оне часописе у којима је најмање радова аутора запослених у матичној кући, а више радова страних аутора и на неком од светских језика).

На основу изнетих предлога за унапређивање домаћих научних часописа, с једне стране, и измена у актуелном *Правилнику о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача*, с друге стране, може се закључити да је један део изнетих препорука само делимично уважен новим правилником, а пре свега прихватање и других цитатних база података у пољу ДХН, али да је значајнији део предлога остао и даље законски нерегулисан или неексплициран. Шипка (2016) сматра да су за развој српске науке неопходне све мере које доносиоци прописа, надлежно министарство и универзитети усмеравају ка квалитативним мерилима у систему научне евалуације, а посебно похваљује усмереност на цитираност аутора, строже критеријуме избора руководиоца научних пројекта и објављивање научних радова у најутицајнијим међународним часописима (M21a). Други закључак који неминовно произилази из претходног приказа јесте чињеница да се садржајно, тј. суштински нису створили адекватни законски и институционални оквири за квалитетан научноистраживачки рад, а тиме и квалитетније домаће издаваштво.

У циљу научног и друштвеног утицаја и ван националних оквира, Ејдус (Ejdus, 2018) сматра да истраживаче из области ДХН треба подстицати да објављују квалитетније научне публикације, а не да теже хиперпродукцији радова који нису препознати као корисни и релевантни извори за међународне ауторе. Сличне ставове заузима и Шипка, истичући да целокупни научноистраживачки рад, саме научне публикације и подаци на којима се оне заснивају морају бити доступни увиду и преиспитивању научне јавности.

Иако су у досадашњим радовима изнесене бројне препоруке које су значајне за креирање и научне политике и управљачке политике часописа, истичемо да је примарно извођење импликација које се тичу научне политике. Мерама научне политике треба интензивирати квалитетна основна, системска, развојна интердисциплинарна, а посебно мултидисциплинарна истраживања у области ДХН, која су од националног и културног значаја и која су усмерена



ка иновацијама. Стога је потребно успоставити ефикасан и транспарентан систем управљања науком и вредновања научних пројеката, научноистраживачких резултата и научних часописа у области ДХН и њихово повезивање са иновацијама и образовањем. С обзиром на специфичности и природу друштвених и хуманистичких наука, потребна су већа не само финансијска већ, пре свега, људска улагања у друштвена и хуманистичка истраживања у домену науке и иновација, у успостављању међународне сарадње. У целини, читав систем друштвених наука, истраживања и иновација мора бити успостављен тако да између кључних актера постоји интеракција, а не једносмерна комуникација.

У обликовању уређивачких политика важно је да се узму у обзир и библиометријске анализе академских часописа и индикатори преко којих је вреднован квалитет часописа, као и резултати квалитативних метода вредновања. Пожељно је и да уредници заједно са уредништвом континуирано раде свот анализе о квалитету часописа и на тај начин анализирају његове јаке и слабе стране, препознају ризике и потенцијале за унапређивање квалитета часописа, али и да прате везу између уређивачке политике и праксе вођења часописа. Суштински, то јест садржајно и технички, мора бити видљива уређивачка политика часописа (нпр. које су научне дисциплине покривене часописом, која је научна парадигма или више њих у основи часописа), поступци објављивања, рецензирања, решавања спорних ситуација, политика архивирања поднетих чланака, јасно назначене цитатне и библиографске базе у којима се индексира академски часопис. Пожељно је да академски часописи буду у режиму отвореног приступа како би био омогућен неограничен приступ научним чланцима, док је у циљу повећања међународне видљивости, пожељно да прихваћени радови буду објављени на два језика (матерњем језику и неком од светских језика који је за проблематику релевантан и сл.).

Поред наведених импликација, питање квалитета научних часописа друштвених наука има посредно утицај и на саму васпитно-образовну праксу. Прво, научни часописи друштвених наука представљају значајан извор научно-истраживачких сазнања о друштвеном, културном, економском, образовном контексту једне државе који обликује и усмерава развој васпитно-образовне праксе. Штавише, научна сазнања генерисана у научним часописима треба да укажу на правце даљег педагошког деловања у пракси васпитно-образовног рада и креирању образовне политике. Друго, домаћи научни часописи у друштвеном пољу су незаменљив вид научне едукације будућих наставника и васпитача. Усмереност на националне, културне, економске теме и вредности, инхерентне за домаће академске часописе, помаже будућим наставницима и васпитачима да боље разумеју позицију наставничке/васпитачке професије, односно правни, друштвени и педагошки положај и статус наставника и васпитача у актуелном друштву, што је битна претпоставка за квалитетни васпитни и образовни рад и партиципацију у друштву. Осим тога, будући и актуелни учитељи и васпитачи постављају темеље развоја деце и ученика, а посредно и друштва у целини јер су медијатори између образовних, васпит-

них, културних и друштвених вредности, с једне стране, и потреба и интересовања деце и ученика, с друге стране.

## ЗАКЉУЧАК

За комплетну оцену квалитета домаћих академских часописа у области ДХН потребно је да се користе и квантитативни и квалитативни показатељи јер сваки понаособ указује само на одређена обележја. У вредновању научних часописа прави се дистинкција између две групе метода: квалитативних, тј. метода субјективне процене и квантитативних, то јест библиометријских метода (Шипка, 2014). Разлог шире прихваћености квантитативних метода у односу на квалитативне у вредновању квалитета научног рада и научних часописа заснива се на потенцијалној објективнијој процени података (Jokić i Lasić-Lazić, 2015), будући да је „мерење у форми квантификације иманентно научном методу” (Шипка, 2014: 13). Штавише, ниједан квантитативни индикатор квалитета домаћих научних часописа не сме бити тумачен изван друштвеног, политичког, економског и културног контекста земље у којој се часопис издаје.

Полазно питање – Да ли су академски научни часописи друштвених наука усмерени ка глобалним и/или националним вредностима и интересима? – можемо одговорити на различите начине, у зависности од полазног оквира у коме ову проблематику смештамо. Прво, библиометријска и сциентометријска истраживања указују да су домаћи научни часописи из области ДХН, иако бројни, углавном усмерени на национално и локално тржиште и задовољење националних интереса; значајан број научних публикација који су ретко цитиране (коришћене) у међународним часописима специфичност је домаћег издаваштва у овом научном пољу. Друго, уколико проблемско питање поставимо у контексту актуелне законске регулативе, приметно је да она гравитира ка међународним интересима и вредностима, што је, између осталог, последица започетих процеса интегрисања високошколских установа у јединствен образовни (ЕНЕА) и истраживачки простор Европе (ЕРА). Уз то, приметна је неко-респонденција између законске регулативе и уређивачке политике академских часописа. Штавише, парадоксално је да међу приоритетима институционалних и законодавних оквира, који одређују правце развоја друштвених и хуманистичких наука, не буде унапређивање квалитета домаћих академских часописа како би постали квалитетнији на националном нивоу (чување и неговање националне и културне баштине и њихов даљи развој), а потом и међународно препознатљиви извори научних сазнања, него је приоритет подстицање аутора да најквалитетније научне публикације стварају за међународно тржиште и објављују у најпрестижнијим међународним часописима. Изазови социјалног, економског, политичког, образовног и културног контекста са којима се суочава савремено друштво превазилазе националне и институционалне оквире,

оквира појединачних научних дисциплина, те је стога потребна континуирана сарадња истраживача друштвених и хуманистичких наука у оквирима националних граница и њихово повезивање са међународним партнерима и заједницом.

Идентификовани правци развоја домаћих научних часописа друштвених наука у оквирима актуелне образовне политике и уређивачке политике часописа оцењени су као недовољно подстичући, а неретко и неусаглашени са националним и глобалним вредностима. Из тих разлога, сматрамо да је ради даљег унапређења стања и квалитета домаћих научних часописа друштвених наука потребно отпочети са активностима у вези са креирањем научне политике: пре свега, континуираним обезбеђивањем ефикасног и транспарентног система управљања науком и вредновања научних пројеката; потом иницирањем и финансирањем основних, системских, развојно интердисциплинарних и мултидисциплинарних истраживања у области ДХН; и на крају, у успостављању међународне сарадње и квалитетне комуникације између кључних актера у систему друштвених наука и истраживања. Даљи правци развоја уређивачких политика научних часописа треба да интегришу следеће активности: а) креативну синтезу квантитативних и квалитативних метода вредновања академских часописа, поред поступака спољашње евалуације треба афирмисати процесе унутрашње евалуације квалитета академских часописа (нпр. свот анализа); б) суштински, то јест садржајно и технички унапредити уређивачку политику часописа (нпр. које су научне дисциплине покривене часописом, која је научна парадигма у основи часописа, унапређивање поступака објављивања и рецензирања научних радова, решавање спорних ситуација, архивирање поднетих чланака, јасно назначене цитатне и библиографске базе у којима се индексира академски часопис); в) пожељно је да академски часописи буду у режиму отвореног приступа; и г) омогућити публикавање научних радова на два језика.

## Литература

- Акт о уређивању научних часописа* (2009). Службени гласник Републике Србије, бр. 110-00-17/2009-01.
- Војовић, Ж. и Илић, М. (2017). Quality of Scientific Research in the Republic of Serbia's Legislation. In S. Rutar, S. Čotar Konrad, T. Štemberger i S. Bratož (eds.), *Vidiki internacionalizacije in kakovosti v visokem šolstvu (Perspectives of internationalisation and quality in higher education)* (365–379). Koper: University of Primorska.
- Brajenović-Milić, B. (2014). Bibliometrijski pokazatelji znanstvenog odjeka autora i časopisa. *Medicina fluminensis*, 50(4), 425–432.
- Vidović, A. (2016). *Citatne baze podataka*. Banja Luka: Panevropski univerzitet „APEIRON”.

- Vukasović, P. (2009). Isi i analiza citiranosti naučnih časopisa – poreklo, namena i osnovna načela. *Strani pravni život*, 53(1), 211–230. Retrieved Mart 10, 2020 from the World Wide Web <https://www.stranipravnizivot.rs/index.php/SPZ/article/view/644>.
- Ejdus, F. (2018). *Mapiranje i analiza sistema istraživanja u društvenim naukama u Srbiji*. Beograd: Predstavništvo HELVETAS Swiss Intercooperation SRB.
- Екснер, А. (2016). *Увод у објављивање научних публикација: претходна искуства, концепти и стратегије*. Београд: Центар за промоцију науке. Retrieved Mart 12, 2020 from the World Wide Web <http://nauka.cpn.rs/>.
- Закон о научноистраживачкој делатности* (2015). Службени гласник РС, бр. 110/05, 50/06 – исправка, 18/10 и 112/15.
- Jokić, M. (2006). Scientometrijski pristup znanstvenom radu u polju filozofije. *Prolegomena*, 5(1), 99–110.
- Jokić, M., Zauder, K. i Letina, S. (2012). *Karakteristike hrvatske nacionalne međunarodne znanstvene produkcije u društveno-humanističkim znanostima i umjetničkom području za razdoblje 1991–2005*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- Jokić, M. i Lasić-Lazić, J. (2015). Vrednovanje znanstvenog rada u području društvenih znanosti na temelju časopisa kao medija znanstvenog komuniciranja. U I. Hebrang Grgić (ur.): *Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti* (197–214). Zagreb: Školska knjiga.
- Jokić, M. i Sirotić, G. (2015). Znanstvena prepoznatljivost članova uredništava hrvatskih društveno-humanističkih časopisa. *Medijska istraživanja*, 21(1), 5–35.
- Lazić, N. (2019). Uloga klasifikacijskoga sustava kod preuzimanja i obrade podataka za bibliometrijska istraživanja. *Hum*, 14 (21), 7–20. Retrieved Mart 10, 2020 from the World Wide Web <https://hrcak.srce.hr/230796>.
- Macan, B. i Petrak, J. (2015). Bibliometrijski pokazatelji za procjenu kvalitete znanstvenih časopisa. U I. Hebrang Grgić (ur.): *Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti* (37–53). Zagreb: Školska knjiga.
- Marušić, A. i Marušić, M. (2015). Znanstveni časopisi u Hrvatskoj: Teška pitanja na koja nije teško odgovoriti. U I. Hebrang Grgić (ur.): *Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti* (15–36). Zagreb: Školska knjiga.
- Memišević, H. M. (2016). Izbor časopisa za objavljivanje naučnih radova. *Učenje i nastava*, 2(1), 181–190.
- Milenković, M. (2009). O brojanju i merenju (drugih) ljudi (za novac). *Antropologija*, 8, 33–52.
- Mitrović, G. (2013). Zastupljenost hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa u bazama podataka Web of Science i Scopus s osvrtom na društveno himanističke znanosti. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 56(4), 129–144.
- Петровић, Р. (2015). Стање и перспективе научних часописа у области друштвено-хуманистичких наука у Србији. У Б. Микановић (ур.), *Стање и перспективе истраживања у хуманистичким и друштвеним наукама*, рад штампан у

- целини, 13–14. новембар 2015, Бања Лука (421–432). Бања Лука: Филозофски факултет.
- Петровић, Р., Јаћимовић, Ј. и Антонић, С. (2015). Web of Science као извор података о вредновању научноистраживачких резултата. *Библиотекар – часопис за теорију и праксу библиотекарства*, 57(1–2), 6–18.
- Правилник о категоризацији и рангирању научних часописа*, бр. 110-00-28/2016-04 Retrieved Mart 10, 2020 from the World Wide Web <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/kategorizacija-%C4%8Dasopisa.pdf>.
- Правилник о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача* (2017). Службени гласник РС, бр. 24/2016 и 21/2017.
- Правилник о начину и поступку заснивања радног односа и стицања звања наставника Универзитета у Крагујевцу – пречишћени текст* (2017). Универзитет у Крагујевцу, бр. 110-00-28/2016-04.
- Правилник о поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника универзитета у Нишу* (2018). Универзитет у Нишу, бр. 8/16-01-001/18-008.
- Правилник о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Новом Саду* (2018). Универзитет у Новом Саду, бр. 04-179/7.
- Urošević, B. i Pavlović, D. (2013). Istraživanja u društvenim naukama u Srbiji posle 1990. godine. *Političke perspektive*, 3(2), 103–128.
- Šipka, P. (2001). *Nauka u Srbiji: u susret evaluativnoj državi*. Centar za evaluaciju u obrazovanju i nauci, Elektronski radni dokumenti, ERD 01/01.
- Шипка, П. (2004). Вредновање часописа на основу библиометријских показатеља: опис модела и импликације за уређивачки рад. *Srpski arhiv za celokupno lekarstvo, posebno izdanje*, 38–49.
- Шипка, П. (2014). Методи вредновања научних часописа – употреба и злоупотреба. У Љ. Вучковић-Декић (ур.): *Вредновање науке и научника: Монографије научних скупова АМН СЛД*, 5(1) (9–30). Крагујевац – Београд. Факултет медицинских наука – Академија медицинских наука Српског лекарског друштва.
- Шипка, П. (2016). Десет година наглог раста српске научне продукције: Али шта је са њеним квалитетом?. У А. Костић (ур.): *Наука: стање, стратегија, перспективе* (33–62). Београд: САНУ.
- <https://kobson.nb.rs/upload/documents/oNamaPredavanja/PR2013TekstZaDoktorante.pdf>.

**Marina Ž. Semiz**

University of Kragujevac, Faculty of Education in Užice

## **JOURNALS OF SOCIAL SCIENCES IN SERBIA BETWEEN GLOBAL AND NATIONAL INTERESTS**

### **Summary**

The paper problematizes the current situation and development perspectives of social science journals in Serbia in the context of global (international) and national interests. Scientific articles in national social science journals are commonly the most prevalent form of dissemination and production of scientific knowledge, standpoints and views, a clear indicator of research excellence of university teachers, as well as the indicator of the quality of scientific journals, and the quality of scientific research in general. Therefore, it is not surprising that national and global interests and values intertwine in the domain of national journals. The reference framework for the analysis of selected issues is placed within the range of existing scientometric and bibliometric research, as well as the legislation referring to scientific research, manner and procedures for the evaluation of research results, and election to academic titles.

The analysis we conducted led to the general conclusion that national social science journals are in a gap between the national and global context. Although their significance is beyond question, by promoting national and cultural values and interests, they exist as insufficiently competitive and globally invisible media for transfer and valorization of scientific knowledge in the academic community. In addition to analyzing the implications of the current education policies, editorial policies of the journals and strategic solutions aimed at raising and evaluating the quality of national social science journals, and integrating them into global information system trends, the paper also proposes potential directions for further development of national social science journals as a prerequisite for raising scientific productivity in the domain of social sciences.

**Keywords:** *social science journals, bibliometry, scientometry, global interests, national interests.*